

29. Tsvykh V. Stanovlennia ta problemy rozvytku politychnoi nauky v Ukraini / V. Tsvykh // Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriia «Pytannia politolohii» № 825. – Kharkiv, 2008. – Vyp. 13. – 193 s.
30. Cherniakhovskiy S. Ynzhenery vmesto fantazeroz ... [Elektronnyi resurs] / S. Cherniakhovskiy. – Rezhym dostupu: <http://www.apn.ru/index.php?newsid=10977>
31. A New Handbook of Political Science \$ [Ed. By R.E.Goodin and H.-D. Klingemann]/ – Oxford Univ.Press, 1998. – 864 p.
32. Dvorakova V. Česká společnost pro politické vědy [Електронний ресурс] / V. Dvorakova. – Режим доступу: <http://abicko.avcr.cz/archiv/2004/5/obsah/ceska-spolecnost-pro-politicke-vedy.html>
33. Douillet A.-C., Zuanon J.-P. (dir.). Quarante ans de recherche en sciences sociales. Regards sur le Cerat 1963-2003 / Anne-Cécile Douillet, Jean-Paul Zuanon. – Grenoble, Presses Universitaires de Grenoble, 2004. – P.101-122
34. Kouba K. «Publikační výsledky českých kateder politologie a mezinárodních vztahů a jejich výzkumníků v citačních databázích (1990–2010)» / Karel Kouba // Politologický časopis – Czech Journal of Political Science. 2011. – № 18(4). – P. 354-378.
35. Kouba K., Císař O., Navrátil J. The Czech Political Science: A Slow March Towards Relevance? [Електронний ресурс] / K. Kouba, O. Císař, J. Navrátil. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/285055482_The_Czech_Political_Science_A_Slow_March_Towards_Relevance
36. Rexteru [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rexter.cz/about/>
37. MIT – Massachusetts Institute of Technology [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mit.edu/
38. Western Michigan University. Under-graduate Catalog. – Machagan, 2003. – P.140-150.

The article attempts to study the peculiarities of political development science and forms of professional communication in countries such as the USA, Canada, France, United Kingdom, Czech Republic, Ukraine, Russia, Belarus, Moldova, Uzbekistan. Conclusions are made about different time periods of institutionalization of political science in the studied countries, which is connected with the peculiarities of historical development.

Key words: political science, political science, association, politics, high school.

УДК: 94 (477):347.965“18/19”
ББК 67.9

Степан Кобута, Лариса Кобута

ПОЛІТИЧНА І ПАРЛАМЕНТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ АДВОКАТІВ СТАНИСЛАВІВЩИНИ (КІН. ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)

У статті розглядається політична діяльність адвокатів Станиславівщини (сучасної Івано-Франківщини). На рубежі століть на Станиславівщині працювали понад 30 українських адвокатів, більшість з яких, окрім професійної діяльності, брали активну участь в громадсько-політичному житті Галичини. Правники С.Данилович, Т.Окуневський, К.Трильовський були серед засновників РУРП; К.Левицький, А.Могильницький, Т.Окуневський, В.Охримович стали організаторами УНДП; радикальні діячі Л.Бачинський, М.Лагодинський, І.Макух очолювали керівні органи УРП. Городенківський адвокат Т.Окуневський став першим серед українських адвокатів депутатом Галицького сейму і австрійського парламенту. Депутатські повноваження на початку ХХ ст. здобули більше десятка станиславівських правників. Практично у кожному повіті правники стали організаторами національно-політичного життя, керівниками місцевих партійних осередків. Коломийський адвокат К.Трильовський, був засновником спортивно-патріотичного товариства «Січ», що стало організаційною формою поширення ідей радикальної партії серед українського селянства, сприяло зростанню їх національної і політичної свідомості, лягло в основу формування парамілітарного руху Українських січових стрільців.

Ключові слова: адвокат, Галицький сейм, національно-політичний рух, парламентаризм, політична діяльність, українські партії.

На рубежі кінця ХІХ – початку ХХ століть на політичну арену національного життя на західноукраїнських землях у складі Австро-Угорщини вийшла нова соціально-професійна група – руські (українські) адвокати. Вони стали провідниками

українського політичного руху у Східній Галичині, їхні роль і впливи на розвиток суспільних процесів отримали у науковій та мемуарній літературі назву “адвокатської доби” українського національного відродження, або ж “золотої ери” української адвокатури [4; 5; 9; 14]. Ці діячі взяли на себе функції політичного проводу та відповідальності за долю співвітчизників. Вони очолили процес творення і розвитку вітчизняних політичних партій, вели активну громадську роботу за місцем професійної діяльності, через представницькі мандати послів (депутатів) до австрійського парламенту (райхсрату, Державної Ради) та Галицького крайового сейму домагалися національно-політичних і культурно-освітніх прав українців в імперії. Адвокати-політики стали лідерами суспільної думки, виразниками національних прагнень українців, організаторами політичних і громадських інституцій, котрі в рамках існуючого австрійського законодавства дозволили галицьким українцям прискорити процес національно-політичного самовизначення.

У сучасній науковій літературі достатньо наукових праць, присвячених політичному розвитку східно-галицьких земель в Австро-Угорській державі в означений період. Здебільшого автори приділяли увагу політичним інститутам чи найбільш відомих постатям, розглядаючи їх поведінку й діяльність в контексті загального політичного розвитку[7; 8; 19; 33]. В останнє десятиріччя зростає кількість наукових праць та дисертаційних робіт, присвячених персоналіям, у тому числі й відомим галицьким адвокатам, котрі виступали водночас як публічні політики. Постаті К.Левицького, С.Барана, Є.Олесницького, Є.Петрушевича, знайшли своє наукове відображення у працях: І.Василик, О.Аркуші, О.Костюка, О.Павлишина[7; 10; 23; 28]. Політична діяльність частини адвокатів – депутатів парламенту чи крайового сейму, відображені у дослідженнях Т.Андрусяка, М.Дземана, М.Клапчука, Ю.Плекана, І.Чорновола, Ю.Яковлева[3; 16; 21; 31; 38; 40]. Формування адвокатського стану, професійні та життєві пріоритети розглядалися як в працях окремих дослідників, як наприклад, Н.Мисак, М.Петріва[27; 30], так і в тематичних збірниках, присвячених історії вітчизняної адвокатури[2]. Водночас, дослідницької уваги чекають ще чимало діячів повітового рівня, котрі працювали на периферії, поза такими центрами політичного життя Східної Галичини як Львів чи Перемишль.

Наша увага приділена українським адвокатам, діяльність яких проходила на теренах Станиславщини (сучасного Прикарпаття, Івано-Франківської області), яка в рамках 11 адміністративних повітів була складовою тогочасного Галицького намісництва імперії. Їхня участь у розбудові українських політичних партій, організація політичної роботи в повітах, проведення виборчих кампаній, представницькі функції у виборних органах австрійської держави до початку Першої світової війни і стали предметом дослідження. Джерельну основу статті склали праці і спогади безпосередніх учасників подій, неопубліковані й опубліковані архівні документи, матеріали періодичної преси, результати новітніх історичних досліджень.

Українські правники Галичини вийшли на суспільно-політичну арену, маючи перед собою досвід політичної діяльності та досягнутих результатів своїх колег-адвокатів з інших підневільних народів імперії: поляків, чехів, словаків, котрі виступали лідерами національних рухів[14]. За їхнім прикладом українці намагалися розширити національно-політичні й культурні права власного народу, використовуючи можливості австрійського конституційного ладу. Основною проблемою участі тогочасних українських політиків у політичному житті імперії залишалися уповільнений процес й вузька соціальна основа творення національної політичної еліти, підневільний стан українського народу, його економічна і культурна залежність від місцевої влади та польських землевласників. Розвиток імперії потребував дедалі більше освічених людей, особливо в державному й адміністративному апаратах. У переважній більшості посади займали австрійці й поляки, але поступово, на повітовому

рівні, частина низових посад формувалася з русинів-українців. Однією з сприятливих умов прийняття на державну службу була юридична освіта, котра відкривала шлях до посад у місцевих адміністраціях, судових органах, нотаріаті, з гарантованими статусом, оплатою праці та пенсією в обмін на особисту лояльність особи щодо держави.

Натомість, адвокатський фах належав до категорії вільних занять, давав певну суспільну і матеріальну самостійність і незалежність від державних органів, але спонукав до підприємливості, активної життєвої позиції. Адвокати мали право окрім фахової роботи займатися політичною діяльністю, обиратися послами (депутатами), засновувати й очолювати громадські й господарські товариства чи спілки. В умовах модернізації австрійського суспільства це обумовило зростання загальної кількості адвокатів у Галичині: якщо у 1876 р. нараховувалося 229 адвокатів; у 1890 р. – уже 431; на 1900 – 758, а в 1906 р. – 1270 правозахисників[20]. За національним складом абсолютна більшість з них були євреями, за ними кількісно йшли поляки. Число українців у цій статистиці залишалося мізерним. Станом на 1880 р. у Східній Галичині провадили свою діяльність тільки 9 українських адвокатів: по два у Львові і Станиславові, по одному в Коломиї, Тернополі, Саноці, Стрию і Чорткові. В останньому десятилітті XIX ст. власні канцелярії відкрили ще три десятки українських правників, значно розширивши географію свого представництва. На початку XX ст. їхня кількість подвоїлась, а у 1914 р. досягла 70 осіб[28, с.49], без врахування кількості аплікантів (адвокатських кандидатів).

Зросла кількість адвокатів і на станиславівських землях, у першу чергу у Станиславові і Коломиї, як центрах окружних судів, де відповідно була більша кількість адвокатських канцелярій. У 1890-х роках тут самостійно працювали 11 українських правників: Л.Алексеевич, М.Бучинський, І.Мандичевський у Станиславові, С.Данилович, Т.Дембицький, В.Дудикевич у Коломиї, В.Дідошак, А.Кос у Калуші, Д.Кулик у Кутах, М.Лагодинський у Делятині, Т.Окуневський у Городенці. Уродженці краю займалися правозахисною діяльністю і в інших містах Східної Галичини: К.Левицький і М.Шухевич у Львові, Л.Озаркевич у Городку, М.Дорундяк у Борщеві. Десятки молодих українців здобували правничу освіту в університетах Відня, Львова, Чернівців, беручи участь у роботі студентських громадських товариств та організацій, долучаючись таким чином до суспільної участі.

Окрім правозахисту діяльності українців, котрі були основною клієнтурою українських маценасів (адвокатів), більшість з них вела громадсько-культурну роботу у названих містах, здобуваючи суспільний авторитет серед місцевого населення. Їхня діяльність ставала прикладом для молодих правників, котрі долучалися до суспільно-корисної справи. Ось як оцінював місію українських адвокатів у тогочасному житті українського народу імперії їхній сучасник: “Всі вони були вихованцями народовецьких громад. У їхніх амбітних стремліннях помітне ще свіже, винесене з тих громад, рішення служити рідному народові. Та вже на початку юридичної практики в судах, в канцеляріях, власниками чи керівниками яких були часто поляки чи жиди, обсипався цвіт їх романтичного захоплення святковим народнім побутом. Вони зблизька пізнали щоденної важкої дійсности, вони швидко вдалися до переоцінки потреб і характеру служби прибитому, використовуваному їхньому рідному народові”[11].

Участь адвокатів в організації й проведенні у повітових містах різних політичних заходів: віч, зборів, передвиборчих зібрань, вела до політизації національного руху, самі вони були в числі організаторів українських політичних партій. Так до безпосередніх засновників у жовтні 1890 р. першої української партії – Русько-Української радикальної партії (РУРП), поряд із відомими лідерами

М.Павликом, І.Франком, О.Терлецьким, були львівські студенти-правники Ю.Бачинський, М.Ганкевич, Є.Левицький, В.Охримович, члени “Коломийського гуртка” радикалів адвокатські здобувачі С.Данилович, Т.Окуневський, К.Трильовський[36]. Завдяки популяризації радикальних ідей у 1890-х роках коломийський адвокат С.Данилович став відомим громадсько-політичним діячем на Покутті, визнаним авторитетом для частини молодих коломийських гімназистів – майбутніх адвокатів і керівників радикального руху Л.Бачинського, Л.Мартовича, К.Трильовського. Із утворенням у 1899 р. трьох політичних сил: Української національно-демократичної партії (УНДП), Української радикальної партії (УРП) та Української соціал-демократичної партії (УСДП), станиславівські правники брали участь у формуванні партійних осередків, редагуванню партійних часописів, ставали їхніми лідерами. Уродженець Тисмениці К.Левицький був чільним діячем Народного комітету УНДП, згодом став визнаним лідером партії. Снятинець М.Ганкевич, працюючи правником у Львові, тривалий час очолював українську галицьку соціал-демократію. На початку ХХ століття політичний провід в УРП фактично перейшов до молодих адвокатів М.Лагодинського, Л.Бачинського і І.Макуха, котрі вели широку практичну роботу на Станиславівщині, обиралися партійними керівниками партії у довоєнну пору.

Політична участь адвокатів спонукала їх до боротьби за депутатські мандати. До 1907 р. в австрійська виборча система передбачала куріальну систему голосування і до парламенту, і до крайового сейму, кількість мандатів для українського населення Галичини була обмеженою, і на них претендували не тільки українці, але й поляки, євреї, німці. У соціальній структурі обраних українських парламентських і сеймових послів у другій половині ХІХ ст. традиційно переважали греко-католицькі священики, другими за чисельністю були селяни, за ними йшли освітні діячі. Нечисленне середовище правників, обраних до складу Галицького крайового сейму до 1889 р., в основному складали судді і нотаріуси, державні службовці, абсолютно лояльні до чинної влади. Єдиним послом, котрий став депутатом сейму, маючи адвокатський статус, був І.Добрянський, але він обирався як доцент кафедри кримінального права правничого відділу Львівського університету[38, с.33,35].

Тож першим із практикуючих українських адвокатів, хто отримав сеймовий посольський мандат, став Т.Окуневський, на момент обрання – 1889 р. адвокатський кандидат у Коломиї, а з 1890 р. – повітовий адвокат у Городенці. Перемогу здобув, використавши новий для того часу виборчий прийом “ходіння в народ” – зустрічався із виборцями сіл Коломийського округу, публічно агітував за необхідність політичних змін, чим різко відрізнявся від практики поведінки інших кандидатів[22, арк.122]. Виконуючи депутатські повноваження (1889-1900) неодноразово виступав як представник і захисник інтересів свого народу. У 1889 р., за публічні слова образи на адресу українців у сеймовому залі засідань, молодий депутат викликав на дуель польського посла Т.Розвадовського. Поєдинок на шаблях завершився на користь українця[37]. Молодим політиком Т.Окуневський був прихильником радикального руху, брав участь у творенні РУРП, поширював радикальні ідеї на Покутті. У 1894 р. час вічевого виступу в Коломиї критично відгукнувся про діяльність галицького намісника К.Бадені, за що був притягнутий до суду за політичними звинуваченнями. Завдяки обороні його колеги Є.Олесницького суд присяжних визнав Т.Окуневського невинним, і звільнив від відповідальності[41, с.580]. Про значимість політичної ваги Т.Окуневського серед українських політиків свідчив факт його участі у зустрічі із цісарем Францом Йосифом в числі шести представників від великої виїзної української делегації, що намагалася донести імператору факти порушень прав українців в Галичині.

У 1895 р. Т.Окуневський був повторно обраний сеймовим послом, а 1897 р., в умовах кривавих “баденівських” виборів, першим з українських адвокатів став послом до Палати послів – нижньої палати австрійської Державної ради (1897-1900). Із парламентської трибуни неодноразово оприлюднював факти насильств, зловживань поліції і місцевої адміністрації Галичини щодо українців під час виборів 1897 р., ним було внесене парламентське подання з клопотанням про відставку К.Бадені з посади прем’єр міністра і міністра внутрішніх справ Австро-Угорщини[39]. З утворенням УНДП Т.Окуневський очолив повітовий комітет партії, вів значну громадсько-політичну роботу та культурно-просвітницьку на Городенківщині, ставши одним з найавторитетніших діячів повіту. У 1911 знову був обраний депутатом райхсрату, а у 1913 став послом до Галицького сейму. За характеристикою К.Левицького “Д-р Теофіль Окуневський був послом з темпераментом і все добрим товаришем. Він виконував свої обов’язки для добра народу, де того було треба”[25, с.55].

У 1900 р. парламентський депутатський мандат отримав член калуський адвокат А.Кос. Його перемога була обумовлена громадською діяльністю в повіті, котру він проводив спільно з місцевим лікарем І.Курівцем, і за результатами якої набув слави організатора національного життя українців у Калуському повіті. Серед тогочасних українських послів він був наймолодший та найрадикальніший у виступах і поглядах, за що неодноразово наражався на критичні відгуки польської преси. Разом з послами В.Яворським і Р.Сембратовичем власним коштом видавав у Відні український німецькомовний журнал «Ruthenische Revue», де намагався популяризувати українське питання серед німецького населення імперії. За оцінками сучасників “Молодий, енергійний, зразу кинувся у вир парляментарної борби. Виголосив кілька знаменитих промов. Одна із них, при податку на спіритусу, була кульмінаційною точкою його парламентарних виступів”.[18. с.72-74]. Однак, реалії тогочасної парламентської дійсності розчарували А.Коса як політика, тож по завершенню каденції у 1907 р. він більше не балотувався. Він повернувся до громадсько-культурної роботи в повіті, безоплатно брав участь у захисті українців в політичних судових справах, зокрема, захищав львівських студентів у «процесі 101», написав перший український футуристичний політичний твір “Львів перед сто роками. Спогади Івана Залізняка”.

У 1901 р. послом Галицького сейму від округу Рогатин став А.Могицький, на той час адвокатський кандидат у Долині. Він був близьким соратником відомого адвоката і громадсько-політичного діяча Є.Олесницького, членом широкого Народного комітету УНДП. Виступав із сеймової трибуни з критичною оцінкою поведінки польських послів щодо прав українців на власний культурний розвиток, на підтримку селянських страйкових виступів 1902 р., відстоював потребу відкриття української гімназії у Станиславові[25, с.86]. Як правник і депутат відзначався значною ерудицією, красномовством, дотепністю та гумором. Його непосидюча вдача спонукала до постійної зміни місця діяльності. У 1908 р. А.Могицький відкрив адвокатську канцелярію у Рогатині, через рік переніс її до Снятина, у 1911 р. повернувся в Долину, де у 1912 р. дочасно помер[1].

На початку ХХ століття кількість адвокатів-українців на Станиславівщині зроста втричі. Більшість з брали на себе організацію національно-політичного й культурного життя в містах та повітах, очолювали господарські й просвітницькі товариства, проводили заходи партійно-політичного характеру. Це давало належні результати – молоді адвокати ставали лідерами суспільних процесів, отримували значну політичну підтримку з серед українського селянства, яке довіряло їм не тільки свій юридичний захист, але й політичне представництво.

На Делятинщині організатором повіту із 1900 р. став адвокат М.Лагодинський. Він захищав українських клієнтів у суді, організовував громадські товариства по гірських селах, популяризував серед гуцулів політичні ідеї УРП. У 1907 р., за підтримки місцевих виборців, його обрали депутатом австрійського парламенту. У 1911 р. він повторив свій парламентський успіх, а через два роки був обраний також послом до Галицького сейму. Депутатську діяльність поєднував з партійною, у 1907 р. очолив УРП, продовжував значну роботу по розвитку українських громадських товариств[21, с.154-155]. Його канцелярія стала кузницею виховання молодих правників, котрі здобували досвід й громадської роботи. Адвокатські кандидати І.Саноцький та І.Семанюк (Марко Черемшина) були близькими помічниками М.Лагодинського у суспільних справах, по завершенню практики стали визнаними самостійними адвокатами й організаторами українського руху у Надвірнянському і Снятинському повітах. Ще одним адвокатським вихованцем М.Лагодинського був майбутній літератор М.Козоріс, котрий активно працював на правничій і громадській ниві як на Делятинщині, так і у Калуському повіті.

У 1907 р. у підгірському містечку Богородчани розпочав адвокатську діяльність М.Новаковський. Із студентських часів був активним членом РУРП, під час виборчої кампанії І.Франка активно підтримував партійного лідера, за що був заарештований, ув'язнений і в знак протесту проти поліцейського свавілля одним з перших у Галичині оголосив голодування з політичних мотивів. Пізніше М.Новаковський перебував в УСДП, поширював соціал-демократичні ідеї на Прикарпатті, балотувався на депутата парламенту по округу Бережани. Наполеглива професійна і громадська діяльність в повіті забезпечили йому у 1913 р. перемогу у виборчому окрузі Богородчани у боротьбі за депутатський мандат до Галицького сейму[38, с.163-164]

Із кінця ХІХ ст. у Коломії працював адвокатом лідер радикальних москвофілів, прихильник союзу з Росією В.Дудикевич. Його політична ідеологія спрямовувалася на консервативну частину українського (русинського) середовища, котра противилася політичній модернізації українського руху на національній основі[32, с.127]. Маючи підтримку австрійських урядовців, В.Дудикевич у 1907 р. здобув посольський мандат до райхсрату, а у 1908 р. став депутатом сейму, очолюючи в цих органах москвофільські фракції. Але якщо у політичній сфері він був жорстким опонентом до українських політиків, то у професійній справі проявляв професійний обов'язок, товариську і джентльменську вдачу, неодноразово із іншими українськими правозахисниками захищаючи права українців у судах[13, с.84].

У Товмачі (нині Тлумач) упродовж трьох десятирічків років вів самостійну адвокатську справу адвокат І.Макух. Ще студентом у Львові він зійшовся із І.Франком, М.Павликом, К.Трильовським, редагував газетний орган радикальної партії "Громадський голос", став переконаним радикалом. Він вів боротьбу з прислужництвом ("хрунівство") частини сільських війтів місцевій польській адміністрації, захищав права селянства[26, с.52-55]. І.Макух належав до чільних представників молодшого покоління УРП, із 1908 р. був заступником голови партії. Його фахова та громадсько-політична діяльність сприяли зростанню особистого авторитету, молодий адвокат швидко знайшов підтримку у повітовій громаді. Двічі (у 1908 та 1913 рр.) І.Макух обирався депутатом Галицького сейму, як представник від УРП був заступником голови українського сеймового депутатського клубу (фракції), гостро виступав з трибуни сейму на політичні теми[12, с.88-90].

На рубежі століть почав свій шлях в адвокатуру і визначний у майбутньому політичний і громадський діяч Галичини Л.Бачинський. Уродженець Городенківського повіту, ще під час навчання у Коломийській гімназії він приятелював з В.Стефаніком і Л.Мартовичем, під час навчання у Чернівецькому університеті входив до студентського товариства "Союз". Працював у адвокатській канцелярії Т.Окуневського

в Городенці, під його впливом захопився ідеями М. Драгоманова, став активним членом радикальної партії[5, с.26]. Брав участь у політичних заходах, був заарештований і засуджений до 14 днів ув'язнення, під тиском поліції примушений покинути повіт[1, арк2]. Спочатку опинився у Снятині, а з у 1901 р., у якості адвокатського кандидата проходив стажування у калуській канцелярії А.Коса та у Стрию в Є.Олесницького. У 1910 р. Л.Бачинський відкрив адвокатську канцелярію у Станиславові, яку вів до кінця життя. За визнанням сучасника був “знаменитий оборонець в карних справах, головно перед судом присяглих, коли його промови стягали маси публіки”[35]. Окрім юридичної практики брав участь в громадському житті, здобувши досвід громадсько-політичної роботи. Під час виборної кампанії 1907 р., як відомого діяча УРП, Л.Бачинського обрали від станиславівського округу послом до австрійського парламенту, а у 1908 р. – до Галицького сейму, і здійснював свої повноваження дві каденції підряд. Як політик і посол Л.Бачинський проявив себе прекрасним промовцем з твердою позицією та власною думкою щодо питань, які стосувалися умов життя українців. Він увійшов в історію австрійського парламенту як депутат, котрий у 1912 р. виголосив найтривалішу (13 год. 5 хв.) безперервну парламентську промову в рамках обструкції українськими послами прийняття військового бюджету Австрії.

Чи не найколеритнішим адвокатом Станиславівщини був відомий правник і громадсько-політичний діяч Покуття К.Трильовський. Ще студентом він брав активну участь в громадській роботі, належав до радикального крила в РУРП, згодом в УРП, адвокатським кандидатом пробував свої сили у виборчих змаганнях у 1890-х роках[34, с.115]. У 1900 р. заснував спортивно-пожежне товариство “Січ”, котре швидко стало популярним спочатку в покутських селах, а невдовзі перетворилося на загальногалицьке явище. Окрім спортивного духу, національного самовизначення, “Січі” сприяли формуванню в українського селянства політичної свідомості, активної громадянської позиції. Сам К.Трильовський у протистоянні з пропольськими місцевими урядовцями за поширення січового руху застосовував різні методи політичної боротьби, спираючись на широку підтримку селянських низів, чим заробив у них поважне звання “Січовий батько”[29, с.18]. Адвокатська канцелярія К.Трильовського у Коломиї на кілька років стала центром січового руху всієї Галичини. Тут містився “Головний Січовий Комітет”, очолюваний К.Трильовським, головним завданням якого була координація діяльності та практична допомога “Січам” краю[17, с.86]. Народна популярність К.Трильовського спричинила політичний конфлікт між ним та галицьким намісником А.Потоцьким, котрий намагався у судовий спосіб (через сфабриковане звинувачення про прагнення адвоката «стати руським королем») нейтралізувати політично активного українця[34, с.228-229]. Але кримінальне переслідування тільки підвищило політичну вагу січового організатора. У ході перших на загальній демократичній основі парламентських виборів 1907 р. він набрав найбільший відсоток голосів виборців з усіх кандидатів у галицьких округах, чим забезпечив депутатство не тільки собі, але й своєму товаришу по УРП М.Лагодинському. Свій успіх діяч повторив на наступних виборах у 1911 р, а також двічі підряд здобував мандат посла до Галицького сейму. У 1912 р. січовий рух К.Трильовського, учасниками якого були чимало правників, поступово трансформувалася у парамілітарну структуру – Українські січові стрільці. З початком Першої світової війни члени цього формування стали добровольцями першої української військової формації - Легіону УСС у складі австрійської армії, котрий ліг в основу відродженого українського війська.

Послами австрійських представницьких органів ставали й вихідці із Станиславівщини, котрі займалися адвокатською діяльністю в інших місцевостях

Галичини. Серед них варто назвати уродженця Гуцульщини Л.Рожанківського, який довгий час працював суддею у Городенці, згодом в Сокалі, у Золочеві, де з 1890 р. розпочав адвокатську роботу. Він був послом до Галицького сейму у трьох каденціях (1877-1895), належав до москвофільського середовища, два роки очолював сеймовий посольський клуб прихильників зближення з Росією[38, с.174]. У 1907 р. депутатами австрійського парламенту стали націонал-демократи К.Левицький та уродженець Долинщини В.Охримович. Перший пройшов по окрузі Рогатин, був послом дві каденції підряд (1907-1918), другий обирався від округу Залішки, до якого належала частина Городенківщини. Саме завдяки своїй посольській діяльності К.Левицький став провідним діячем українського політичного руху в Галичині. Із 1910 р. він очолив українську парламентську фракцію у райхсраті, а з обранням послом до Галицького сейму (1908-1914), теж зайняв місце керівника українського сеймового клубу[10, с.82-86].

Нова генерація українських адвокатів, яка сформувалася на рубежі століть, уже виступала на захист інтересів і прав не окремих соціальних верств, а всього українського народу. Ось яку характеристику їхньої діяльності дав пізніше відомий адвокат Л.Ганкевича “Всі вони вже національно свідомі, люди європейської культури, простолінійні і послідовні в своїм поведенні. Вони дають почин і переводять повну реорганізацію національно-політичного, економічного і культурного життя свого народу. За їх почином головно повстають нові справді демократичні, політичні партії [...] Вони устроюють збора та віча і входять в безпосередній контакт з народними масами і надають політичному життю нову форму і новий зміст”[14, с.41].

Прикметна роль у цьому у процесі належала повітовим адвокатам, котрі були найближче до селянських мас, і які, в силу різних обставин, брали на себе місію політичних і громадських провідників. Вагоме місце в політизації українського національного руху, його модернізації посідали адвокатські діячі Станиславівщини. Як правозахисники вони захищали права українців у судових установах, як політичні діячі вели активну роботу в повітах, боролися за депутатські мандати, відстоювала національні інтереси у виборних органах австрійської держави. Їхня фахова і громадсько-політична робота прискорили становлення національної свідомості галицьких українців, створила передумови для змагань за власну державність і політичну самостійність.

1. Автобіографія Лева Бачинського, ЦДІА у Львові, ф.309, оп.1, спр.2177, арк.2.
2. Адвокатура України: забуте і невідоме. Серія “Нариси з історії адвокатури України”, ред. Ірина Василик, Vol.1, (К.: КВІЦ, 2014), 1-380; Vol.2, (К.: КВІЦ, 2016), 1-556.
3. Андрусяк Т. “Правові погляди Кирила Трильовського”, Вісник львівського університету. Серія: юридична, no.35, (2000): 121-130.
4. Андрухів І. “Адвокатська доба національного відродження в Галичині” Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ, no.4 (1999): 20-21.
5. Андрухів І. і Арсенич П. Українські правники у національному відродженні Галичини: 1848-1939 рр., (Івано-Франківськ, 1996), 8-11.
6. Аркуша О. Галицький сейм: виборчі кампанії 1889 і 1895 рр., (Львів, 1996), 1-174.
7. Аркуша О. “Найсильніший інтелект з-поміж політичних діячів Галицької України”: громадсько-політична біографія Євгена Олесницького” у Олесницький Є. Сторінки з мого життя, упор.: Марян Мудрий, Борис Савчик; (Львів: Вид-во ЛОБФ “Медицина і право”, 2006): 15-129.
8. Аркуша О.. “Парламентська традиція галицьких українців у другій половині XIX – на початку XX ст.”, Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність, no.6, (Львів, 2000): 68-90.
9. Василик І. “Адвокатська еліта Східної Галичини у становленні української державності”, Українознавчий альманах. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, no.14, (2013): 217-222.
10. Василик І. Кость Левицький: від адвоката до прем’єра ЗУНР: монографія, (К.: ВПК “Експрес-Поліграф”, 2010), 1-176.

11. Витанович І. Історія українського кооперативного руху, (Нью-Йорк: Товариство української кооперації, 1964). 134
12. Волинець С. “Д-р Іван Макух – громадський діяч і державний муж” у Альманах Станіславської землі, vol.1, (Нью-Йорк, Торонто, Мюнхен, 1985), 667; Руслан .Кульчицький “Посольська діяльність Івана Макуха”, Схід, no.5, (2005). 88-90.
13. Волошин М. “Тим, що відійшлиу боротьбі за право” у Ювілейний альманах Союзу Українських Адвокатів, (Львів: Видавництво САУ, 1934), 84.
14. Ганкевич Л. “Десятиліття Союзу Українських Адвокатів” Ювілейний альманах Союзу Українських Адвокатів. (Львів: Видавництво САУ, 1934), 38-73.
15. Гловацький І. Українські адвокати Східної Галичини у світлі архівних джерел і некрологів, (Львів: Тріада плюс, 2003), 115.
16. Дземан М.,Рибчин Р.. Іван Макух. Повернення із забуття, (Івано-Франківськ: видавництво “Ділова Івано-Франківщина”, 2014), 1-592.
17. Добржанський О., Гуйванюк М.. “Пожежно-гімнастичні товариства “Січ” Коломийщини як предтеча Січового стрілецтва” у Лицарі рідного краю. Січово-стрілецька традиція в історії, культурі та мистецтві України ХХ століття, (Коломия: Вік, 2007), 86.
18. “Д-р Андрій Кос” у Ілюстрований календар “Просвіти” на рік звичайний 1919, (Львів, 1918), С.355-356.
19. Жерноклеєв О., Райківський І. Лідери західноукраїнської соціал-демократії. Політичні біографії, (К.: Основні цінності, 2004), 1-284; Олексій Сухий. Галичина: між Сходом і Заходом (нариси історії ХІХ – початку ХХ ст.), (Львів: ЛУ, 1999), 1-227.
20. Історія адвокатури України, за ред. Тамари. Варфоломеевої, Олександра Святоцького, (К.1992), 84, 87.
21. Клапчук В. “Микола Лагодинський – визначна постать ЗУНР: життєвий і політичний шлях”, Галичина. Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис, no.25-26, (2014): 152-157.
22. Коротка життєпись Теофіля Окуневського, 1935, Центральний державний історичний архів України у Львові (далі – ЦДІАУ у Львові), ф.328, оп.1, спр.103, арк.122.
23. Костюк О. Адвокатська і громадсько-політична діяльність Степана Барана (1879-1959), (К.: КВІЦ, 2016), 1-280.
24. Кульчицький Р. “Посольська діяльність Івана Макуха”, Схід, no.5, (2005). 88-90.
25. Левицький К. Українські політики Галичини, (Тернопіль, 1996)
26. . Макух І. На народній службі. Спогади, (Київ: Основні цінності, 2001).
27. Мисак Н.. “Галицькі адвокати наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття: національна ідентифікація і професійна діяльність”, Україна-Польща: історична спадщина і суспільна свідомість, no.5, (2012): 26-37;
28. Павлишин О. Євген Петрушевич (1863-1940). Ілюстрований біографічний нарис, (Л.: “Манускрипт-Львів”, 2013), 1-398.
29. Петрів М. та ін. Січовий батько. Штрихи до портрета Кирила Трильовського, (Коломия: Вік, 2012), 18.
30. Петрів М. Українські адвокати: державні, громадські, політичні та культурно-освітні діячі кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. Кн.1, (К.: Вид-во “Юстиніан”, 2014), 1- 544.
31. Плекан Ю. Перший досвід парламентаризму: українці – депутати австрійського парламенту та Галицького сейму (1848-1918): довідник, (Івано-Франківськ: Видавець Третяк І.Я., 2012), 1-138
32. Сіреджук П. “Дудикевич Володимир, син Теофіла” у Енциклопедія Коломийщини. Зшиток 5, літера «Д» , (Коломия, 2007), 127
33. СухийО. Галичина: між Сходом і Заходом (нариси історії ХІХ – початку ХХ ст.), (Львів: ЛУ, 1999), 1-227.
34. Трильовський К. З мого життя, (Київ, Едмонтон, Торонто, 1999), 115.
35. Фединський Ю. “Д-р Юлій Олесницький серед українських правників Станіславова” у Альманах Станіславської землі, vol.1, 624.
36. Химка Джон.-Пол. Зародження польської соціал-демократії та українського радикалізму в Галичині (1860-1890), (К.: Основні цінності, 2002), 202.
37. Чорновол І. “Дуелі у Львові. Теофіл Окуневський contra Томислав Розвадовський” Львів: місто, суспільство, культура. Т.3. Спеціальний випуск Вісника Львівського університету. Серія історична, vol.3, (Львів, 1999): 348-351.
38. Чорновол І. 199 депутатів Галицького сейму, (Львів: Тріада плюс, 2010), 1-228.
39. Шанковський Л. “Нарис історії Стрийщини” у Стрийщина: Історично-мемуарний збірник Стрийщини, Скільщини, Болахівщини, Долинщини, Рожнятівщини, Журавенщини, Жидачівщини і Миколаївщини, vol.1, (Нью-Йорк, Париж, Сидней, Торонто, 1990), 133.

40. Яковлев Ю. “Діяльність Миколи Лагодинського в Українській радикальній партії”, Галичина. Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис, no.25-26, (2014): 72-88.

41. Яшан В. “Д-р. Теофіл Окуневський” у Городенщина. Історико-мемуарний збірник, ред. Михайло Марунчак, (Нью-Йорк, Торонто, Вінніпег, 1978), С.580

References

1. Advokatura Ukrainy: zabute i nevidome. Seriiia “Narysy z istorii advokatury Ukrainy”, red. Iryna Vasylyk, Vol.1, K.: KVITs, 2014; Vol.2, K.: KVITs, 2016. (in Ukrainian).

2. Andrusiak, Taras. “Pravovi pohliady Kyryla Trylovskoho”, Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia: yurydychna, no.35, (2000): 121-130. (in Ukrainian).

3. Andrukhiv, Ihor. “Advokatska doba natsionalnoho vidrozdzhennia v Halychyni” Naukovyi visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav, no.4 (1999): 19-23. (in Ukrainian).

4. Andrukhiv, Ihor i Arsenych, Petro. Ukrainski pravnyky u natsionalnomu vidrozdzhenni Halychyny: 1848-1939 rr., Ivano-Frankivsk, 1996. (in Ukrainian).

5. Arkusha, Olena. Halytskyi seim: vyborchi kampanii 1889 i 1895 rr., Lviv, 1996). (in Ukrainian).

6. Arkusha, Olena. “Naisylnishyi intelekt z-pomizh politychnykh diiachiv Halytskoi Ukrainy”: hromadsko-politychna biografiia Yevhena Olesnytskoho” u Olesnytskyi Ye. Storinky z moho zhyttia, upor.: Marian Mudryi, Borys Savchuk, (Lviv: Vyd-vo LOBF “Medytsyna i pravo”, 2006): 15-129. (in Ukrainian).

7. Arkusha, Olena. “Parlamentska tradytsiia halytskykh ukrainsiv u druhii polovyni KhIKh – na pochatku KhKh st.”, Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist, no.6, Lviv, (2000): 68-90. (in Ukrainian).

8. Avtobiografiia Leva Bachynskoho, Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u .Lvovi (dali – TsDIAL Ukrainy), Fund 309, Series 1, File 2177. (in Ukrainian).

9. Chornovol, Ihor. 199 deputativ Halytskoho seimu, Lviv: Triada plius, 2010. (in Ukrainian).

10. Chornovol, Ihor. “Dueli u Lvovi. Teofil Okunevskyi contra Tomyslav Rozvadovskyi” Lviv: misto, suspilstvo, kultura. Spetsialnyi vypusk Visnyka Lvivskoho universytetu. Seriiia istorychna, vol.3, Lviv, (1999): 348-351. (in Ukrainian).

11. Dzeman, Mykhailo i Rybchyn, Roman. Ivan Makukh. Povernennia iz zabuttia, Ivano-Frankivsk: vydavnytstvo “Dilova Ivano-Frankivshchyna”, 2014. (in Ukrainian).

12. “D-r Andrii Kos” u Iliustrovanyi kalendar “Prosvity” na rik zvychainyi 1919, Lviv, (1918): 355-356. (in Ukrainian).

13. Dobrzhanskyi, Oleksandr i Huivaniuk, Mykola. “Pozhezhno-himnastychni tovarystva “Sich” Kolomyishchyny yak predtecha Sichovoho striletsstva” u Lytsari ridnoho kraiu. Sichovo-striletska tradytsiia v istorii, kulturi ta mystetstvi Ukrainy KhKh stolittia, Kolomyia: Vik, 2007. (in Ukrainian).

14. Fedynskyi, Yurii. “D-r Yulii Olesnytskyi sered ukrainskykh pravnykiv Stanislavova” u Almanakh Stanislavivskoi zemli, vol.1, Niu-York,Toronto, Miunkhen, 1975. (in Ukrainian).

15. Hankevych, Lev. “Desiatylittia Soiuzu Ukrainskykh Advokativ” Yuvyleinyi almanakh Soiuzu Ukrainskykh Advokativ, Lviv: Vydavnytstvo SAU, 1934: 38-73.

16. Hlovatskyi, Ivan. Ukrainski advokaty Skhidnoi Halychyny u svitli arkhivnykh dzherel i nekrolohim, Lviv: Triada plius, 2003. (in Ukrainian).

17. Istoriia advokatury Ukrainy, za red. Tamary. Varfolomeievoi, Oleksandra Sviatotskoho, (K.1992). (in Ukrainian).

18. Khymka, Dzhon.-Pol. Zarodzhennia polskoi sotsial-demokratii ta ukrainskoho radykalizmu v Halychyni (1860-1890), K.: Osnovni tsinnosti, 2002. (in Ukrainian).

19. Klapchuk, Volodymyr. “Mykola Lahodynskyi – vyznachna postat ZUNR: zhyttievyi i politychnyi shliakh”, Halychyna. Naukovyi i kulturno-prosvitnii kraieznachnyi chasopys, no. 25-26, (2014): 152-157. (in Ukrainian).

20. Korotka zhyttiepys Teofilia Okunevskoho, 1935, TsDIAL Ukrainy, Fund 328, Series 1, File 103. (in Ukrainian).

21. Kostiuik, Oleh. Advokatska i hromadsko-politychna diialnist Stepana Barana (1879-1959), K.: KVITs, 2016. (in Ukrainian).

22. Kulchytskyi, Ruslan “Posolska diialnist Ivana Makukha”, Skhid, no.5, (2005). 86-92. (in Ukrainian).

23. Levytskyi, Kost. Ukrainski polityky Halychyny, Ternopil, 1996. (in Ukrainian).

24. Makukh, Ivan. Na narodnii sluzhbi. Spohady, Kyiv: Osnovni tsinnosti, 2001. (in Ukrainian).

25. Mysak, Nataliia. “Halytski advokaty naprykintsi KhIKh – na pochatku KhKh stolittia: natsionalna identyfikatsiia i profesiina diialnist”, Ukraina-Polshcha: istorychna spadshchyna i suspilna svidomist, no.5, (2012): 26-37. (in Ukrainian).

26. Pavlyshyn, Oleh. Yevhen Petrushevych (1863-1940). Iliustrovanyi bihrafichnyi narys, L.: “Manuskrypt-Lviv”, 2013. (in Ukrainian).

27. Petriv, Mykhailo, Huivaniuk Mykola, Kovtun Valerii i Savchuk, Mykola. Sichovy batko. Shtrykhy do portreta Kyryla Trylovskoho, Kolomyia: Vik, 2012. (in Ukrainian).

28. Petriv, Mykhailo. *Ukrainski advokaty: derzhavni, hromadski, politychni ta kulturno-osvitni diiachi kintsia KhKh – pershoi polovyny KhKh st. Kn.1, K.: Vyd-vo "Iustynian", 2014. (in Ukrainian).*
29. Plekan, Yurii. *Pershyi dosvid parlamentaryzmu: ukraintsi – deputaty avstriiskoho parlamentu ta Halytskoho seimu (1848-1918): dovidnyk, Ivano-Frankivsk: Vydavets Tretiak I.Ia., 2012. (in Ukrainian).*
30. Siredzhuk, Petro. "Dudykevych Volodymyr, syn Teofila" u *Entsyklopediia Kolomyishchyny*. Zshytok 5, litera «D», Kolomyia, 2007: 127. (in Ukrainian).
31. Shankovskiy, Lev. "Narys istorii Stryishchyny" u *Stryishchyna: Istorychno-memuarnyi zbirnyk Stryishchyny, Skilshchyny, Bolekhivshchyny, Dolynshchyny, Rozhniativshchyny, Zhuravenshchyny, Zhydachivshchyny i Mykolaivshchyny, vol.1, Niu-York, Paryzh, Sydnei, Toronto, 1990: 69-192. (in Ukrainian).*
32. Sukhyi, Oleksii. *Halychyna: mizh Skhodom i Zakhodom (narysy istorii KhKh – pochatku KhKh st.)*, Lviv: LU, 1999. (in Ukrainian).
33. Trylovskiy, Kyrylo. *Z moho zhyttia*, Kyiv, Edmonton, Toronto, 1999. (in Ukrainian).
34. Vasylyk, Iryna. "Advokatska elita Skhidnoi Halychyny u stanovleni ukrainskoi derzhavnosti", *Ukrainoznavchyi almanakh. Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka*, no.14, (2013): 217-222. (in Ukrainian).
35. Vasylyk, Iryna. *Kost Levytskyi: vid advokata do premiera ZUNR: monohrafiia, K.: VPK "Ekspres-Polihraf", 2010. (in Ukrainian).*
36. Vytanovych, Illia. *Istoriia ukrainskoho kooperatyvnoho rukh, Niu-York: Tovarystvo ukrainskoi kooperatsii, 1964. (in Ukrainian).*
37. Volynets, Stepan. "D-r Ivan Makukh – hromadskiy diiach i derzhavnyi muzh" u *Almanakh Stanyslavivskoi zemli, vol.1, Niu-York, Toronto, Miunkhen, 1985. (in Ukrainian).*
38. Voloshyn, Mykhailo. "Tym, shcho vidiishlyu borotbi za pravo" u *Yuvyleinyi almanakh Soiuzu Ukrainskykh Advokativ, Lviv: Vydavnytstvo SAU, 1934: 74-108. (in Ukrainian).*
39. Yakovliev, Yurii. "Diialnist Mykoly Lahodynskoho v Ukrainskii radykalnii partii", *Halychyna. Naukovyi i kulturno-prosvitni kraieznavchyi chasopys*, no.25-26, (2014): 72-88. (in Ukrainian).
40. Yashan, Vasyl. "D-r. Teofil Okunevskiy" u *Horodenshchyna. Istoryko-memuarnyi zbirnyk, red. Mykhailo Marunchak, Niu-York, Toronto, Vinnipeh, 1978: 577-584. (in Ukrainian).*
41. Zhernokleiev, Oleh i Raikivskiy, Ihor. *Lidery zakhidnoukrainskoi sotsial-demokratii. Politychni biohrafi, K.: Osnovni tsinnosti, 2004. (in Ukrainian).*

The political arena of the national life on the Western-Ukrainian territory, which was a constituent part of the Austrian-Hungarian Empire, was marked by the appearance a new social-professional group, i.e. by Ukrainian (Rusky) advocates at the end of the XIX – the beginning of the XX centuries. They became the forerunners of the Ukrainian political movement in the Eastern Galicia region, their role and influence on the development of social processes got the name of "advocates' epoch" in the following scientific and memoirs literature of the Ukrainian national revival. Advocates appeared as leaders of the social thought, voices of national Ukrainian urges, organizers of different political and public institutions, and the latter ones allowed Ukrainians from the Galicia region to speed up the process of national-political identification within the range of existing Austrian laws. The article dwells on the political activity of advocates of the Stanislaviv region (modern Ivano-Frankivsk region), their role in the development and building-up of political parties, running political electoral campaigns, performing representative functions in the elected institutions of the Austrian state.

At the break of the centuries there worked more than 30 Ukrainian advocates in the Stanislaviv region, the majority of them took active part in the social-political life of Galychyna, besides performing their professional duties. The following lawyers S.Danylovych, T.Okunevsky, K.Tryliovsky were among the co-founders of the RURP (Rusky and Ukrainian Radical Party), K.Levytsky, A.Mogylnytsky, T.Okunevsky, V.Okhrimovych started UNDP (Ukrainian National Democratic Party), radical activists L.Bachynsky, M.Lagodynsky, I.Makukh were the leaders of the Ukrainian Radical Party institutions. T.Okunevsky, who was the advocate from Gorodenka, became the first Ukrainian advocate to perform the role of a deputy of the regional assembly of Galicia and Lodomeria and the Austrian parliament. More than dozen of Stanislaviv lawyers got their deputy mandates at the beginning of the XX century. Lawyers became leaders of the national-political life, heads of the local parties almost in each and every region.

K.Tryliovsky, an advocate from Kolomyia, was the founder of the sport-patriotic organization "Sich", which became the organizational form of the spread of ideas of the radical party among Ukrainian peasants. Consequently it increased national and political conscience of the latters, it became the basis of the paramilitary movement of the Ukrainian Sich Riflemen. It was the Sich riflemen movement which formed the basis of the future national army, which included lots of advocates and lawyers from the Stanislaviv region.

Key words: advocate, the regional assembly of Galicia and Lodomeria, national-political movement, parliamentarianism, political activity, Ukrainian parties.

УДК 32.001 + 321 + 327.2
ББК 66.0

Олег Кукарцев

ЗНАЧЕННЯ МЕТОДУ ТИПОЛОГІЗАЦІЇ У МЕТОДОЛОГІЇ ПОРІВНЯЛЬНОГО ІСТОРИКО-СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ІМПЕРІЙ Ш. АЙЗЕНШТАДТА

Проаналізовано особливості використання Шмуелем Н. Айзенштадтом методу типологізації у порівняльному історико-соціологічному дослідженні політичних систем. У центрі уваги знаходиться праця ізраїльського вченого «Політичні системи імперій: піднесення та падіння історичних бюрократичних суспільств». Розкрито теоретичне підґрунтя типології імперій Ш. Айзенштадта. Особливу увагу приділено його характеристиці «централізованих історичних бюрократичних імперій».

Ключові слова: Ш. Айзенштадт, імперія, політична система, порівняльна історична соціологія, конфігураційний аналіз, типологізація, типологічне порівняння.

Творчий спадок Шмуеля Н. Айзенштадта є важливою віхою в історичній соціології імперій. Він дав соціальній науці багатий концептуальний та методологічний інструментарій для осмислення змістовних ознак, історії становлення, розвитку та розпаду імперій. Його вплив на історичні макросоціологічні дослідження імперій та соціальної влади знаходить своє відображення у працях таких відомих дослідників як Д. Каутський [9], М. Манн [10], М. Дойл [5], О. Мотиль [3], Г. Мюнклер [12] та ін. Актуальність дослідження творів Ш. Айзенштадта безсумнівна. Аналізуючи науковий доробок ізраїльського вченого, ми отримуємо цінну інформацію про теоретико-методологічні засоби вивчення імперій і вони можуть відкрити нові перспективи для порівняльної політичної історії.

Творчість Ш. Айзенштадта добре досліджена. Без перебільшення можна стверджувати, що його праці з імперської проблематики набули статусу класичних з моменту їх публікації у 1960-1970-х рр. Відтоді не згасає інтерес до ідей видатного дослідника. Існує великий обсяг наукової літератури, у якій розглядається його внесок у розроблення цієї теми. Зокрема, є деякі розвідки в Україні, які присвячені внескові ізраїльського вченого у вивчення імперій [див.,напр.:1;2]. Однак, деякі аспекти теорії і методології Ш. Айзенштадта у них висвітлені недостатньо повно. Відповідно актуальним є їхній детальний аналіз.

Головна мета розвідки полягає у розкритті значення методу типологізації у методології порівняльного історико-соціологічного дослідження імперій Ш. Айзенштадта.

Світове ім'я вчений здобув із публікацією у 1963 році монографії «Політичні системи імперій: піднесення та падіння історичних бюрократичних суспільств» (далі – «Політичні системи імперій»). Багатьма дослідниками відзначалося, що на момент видання праці вона була одним з небагатьох у той час масштабних порівняльних досліджень у сфері історичної макросоціології. За словами Г. Гамілтона, коли «Політичні системи імперій» з'явилися, книга наділила покоління соціологів та істориків особливим та майже драматичним повторним введенням у щось старе: соціологію історії. Як писав у 1963 році один рецензент, «Політичні системи імперій» були «найуспішнішим історико-соціологічним дослідженням, яке з'явилося після Макса Вебера» [цит.за:8,с.85].

За багатьма авторитетними оцінками, монографія містить кращий опис імперської історії з структурно-функціональної точки зору, який в даний час